

Register

Avd. Sida.

9. 1. Dr.Ingemar Ingers nedtecknade folkminnen.

KLÅGERUPS UPPRORET:.

Redan som barn fick vi höra muntliga berättelser av äldre personer hur det hela tillgick. Här redovisas några som Dr. Ingemar Ingers i Lund nedtecknat under intervjuer med äldre personer åren 1923-1924 och som finns på Lunds universitets Folkminnesarkiv.

Jöns Åkesson.

Stora Mölleberga (Född 1852 död 1939.)

Min farfar han var med ibland dem och han rymde och han gömde sig på en höghjälle i Greve och där låg han i flera dagar. Och de gick och sökte dem där de låg och stack med sablar i höet. De hade ju samlat sig på Torup till att börja med. De var beklädda med liar och tjyvor och grepar och vad vapen de kunde få fatt i, Sen tågade de därifrån till Klågerup. Och där gick order ifrån Torup till greve Mörneerska regementet i Malmö. Så skickade de bud dit om han ville skicka en tropp till Klågerup. Och så var bönderna oroliga. Så säger Mörner om de lugna sig och avlägsna sig. Och de hade ~~kommit~~ brutit sig in i källarna på Klågerup och hade tömt vintunnorna. Så blev de drivna in till Malmö. Där kom en ifrån en stallänga som hade skjutit en pistol på en husar så han föll av hästen. Och då började husarerna skjuta skarpt på bönderna. Och sedan forslades de till Malmö och där blev rannsaking.

Det var några drängar som hade protesterat i Bara kyrka mot kungörelsen om utlottning till bevärning. Och när prosten hade kommit ner av predikstolen så hade en dräng sagt: "Det är lögn allt vad prosten har läst opp." Då svarade prosten: "Du talar så att huvudet kan ryka av dig." Och det hade han anmält kungens befallningshavande och han blev häktad och dömd döden. Han hette Mårten.

Och prosten brukade själv prostgården och hade en gårdsdräng. Emellertid kom han ut en morgon och grälade på gårdsdrängenn, han hade varit långsam och inte skött sig som han skulle. "Hade prosten sett vad jag har sett, så hade han inte sagt så mycket".-- "Vad har du då sett?"-- "Jo jag har sett Mårten med huvudet under armen." (1.) Och prosten blev vansinnig sedan.

1.) Andra uppgiva, att det var själve prosten Borup som såg Mårten med huvudet under armen, varenda gång hanträdde ut sedan det blivit mörkt.

Berättelse av Bengt Jönsson Tågarp.

De va i lantvärnstiden, å di lotta te värnpliktia. Å folked di sa, ad entan skolle di ud värman, eller åsse ingen. Å där va en prost i Bara. Å där va en dräng som hidde Mårten, å han ble storsk imod prosten. Å där ble rättegång imod den drängen, å han ble halshoggen ve Dalby (Han va fydd i Nevitshög.) Å vär inda gång prästen sin kom ud når de va mårrt,

så sto Mårten där me hoeded ongor armmen.
 (Skollärare Holmgren å Nels Larsson i Lila Möllebarja
 di skolle köra te skolläraren i Bara. Å når di körde
 därifrå, å kom ve prästaträgåren, så konne di ente få
 hästarna forbi po villkor. Så väde di å körde om
 Skammarpe-gåren. Å De va 1810 ad Mårten ble halshoggen.
 Så 1811 kom bonakried. Å min mårmmor hon va ifrå Vinninge
 å hon kom ihu ad hinges mor sa te na: " De e bäst du går
 opp po lofted å tar nårr en toltre brö, så vi har nåd å
 gi krismännen, om di skolle komma här forbi."

Ola Persson. Hyby. (Träskomakare f. 1845)

Från Bondekriget 1811.

Di va så fortryckta å adelsmän å präster,
 så di jore uppror. Di bårja po Torop, å så tåga di där-
 ifrå te Klågorp. Å di bar ud hela örebaler me brännevin
 ti dām. Men så lo di fylled ta överhån.

De stora slaged sto po Klågorpagåren, så ble di
 tana. Där kom Mörners husarer å to rätt po dām. Alla di
 sām ble sårade så kallad, di fick lia himma. Men di som
 va friska di ble förda ti Malmö å fick straff. Där va en
 där ble halshoggen, han hidde Mårten. Han va så pass
 storsk, så når di lidde han ud te avrättsplatsen, så sa
 han: Nu ska mitt blod rinna for fålked å mitt jarteblood
 änna inj i hällvete. Åhär va en präst sām hidde Eriksson,
 han ble tynted å trådde allri sin fod po predikstolen mer.

Berättelse av f.d. ringaren Hans Andersson.

Lyngby, född 1842 i Holmeja, ringare i Lyngby
1874-1912.

Bonakried ejentelien bårja de ve Torop.
 Men så konne di ente ble rektet samlade där, så kom di
 te Klågorp. De va ejentelien po tos, bynnerna di skolle
 ronera adeln. - Ja tjente hos Nels Svensson tätt ve
 Klågorp. Hanses mor hadde vad me i bonakried. De sto ve
 Klågorp, där hadde di slag. - Min far va me i bonakried.
 Han sad inje i tre vicker i Malmö for ded. Han va ente
 udan pågastödinj, han fittj gå hår han ville i fästninj.
 Han hadde ente jort nåd, han va bårra me lynjen.

Där va en sām hidde Silvorbarj å råde om
 Toropa går. Han årna ud husarana, men de la si kängen
 storlien imod. - Jo han måtte håppa ifrå Torop å fittj
 inte behåla ed.

Berättelse av Snickaren Lars Persson

f.i Tirup 1842.

Tröls Olsson han va fydd hånne ve
 Hickebarja å han tala om bonakried for mi. Hans far
 skolle bygga, han gick å trådde lern me öjen. Men så
 kom di å to hans far å ville ha han me i bonakried.
 (Så frågte ja Tröls Olsen: Mer va gjore I då? Jo ja
 lå å lejte i en stenabonke. Se han va bårra itt år
 gammal då).

Där va en från Nörvse di kalla Slommen, for de han gick å hadde kjola po si. Han va general i bonakried, de va en starker kar. - Å di hadde ståd si mod husarana, om di ente hadde sypped så mied, når di va där ude ve Klågorp.

Berättelse av f.d. Skolläraren Hans Almgren.
Född 1833.

Ja har hört talas om ed, bonakried. Där va en som hitte" Slommen", som va anförare for dom, Nêls Annorson eller va de va han hidde. Han gick me kjola po si, han va anförare for Nevitshögane. Han fickj visst fårti par spö for de där hyssed.

Di va ude ve klågorp. Di plyndra källarna po mad å brännevin å sypp si folla. Så kom regemented frå Malme, husara, å di hadde kanoner me si. Men lanshövdingen ble åsatt for han skicka ud militär, de hadde han ente rättihed ti. - Där po gavelen vi Klågorp där lå gamla vapen som bönnerna hadde hatt då. Där lå tjyvor, di lå där många åretter, de så vi når vi kom köranes där udad.

Där va en präst, som va orsaken te de ad folken va domma. Jo, di lotta te värnpliktia i den tiden. Ditta va i Bare kjårka om ja ente tar fel.

Så ställde prästen om, ad lottorna skolle falla po arbetarna å bönnerna.

Så va där en dräng som hidde Mårten, som hadde svarad prästen po nåd vis i kjårkan. Å de gick så långt så han ble halshoggen, å etter den betan kom bonakried. Så ble han arresterad for han hadde svarad prästatosingen i kjårkan. De va så helet så de kosta hann lived.

Mårrfar, han bode i Greve. Han sprant ud ad en mosse å gemde si å lå där en toltre da, for di ente skolle ta han å ha han me i bonakried.

Di krångla imod adelen. Di ville gjårra ve bönnerna va di ville.

Där va ingen beværing då, men sin ble där, for min far han va fydd 1800 å han ble kallad te beværing 1820.

Berättelse av Hans Svensson Kabbarp.

Far å mor di tala om ed, bonakried. Här va en i Stanstorp di kalla Slommen, han gickj i kjola all tid, han hadde ente böjsor. Han va så han va general. Di samlades alla stäns, di dro fram å tokk dom å ville ha dom i kried, så tokk di dom här di dro fram. Å där va många sprant å gemde si for ad di skolle sleppa å gå i kried. Men så lo di fylled ta överhån ve Klågorp. Så bant husarana dom ihoppa ve hästa, så måtte di loffa bag etter änna te malme.

En episod från slaget vid Klågerup 1811.

Berättad av Hans Pettersson född 1839 i Vismarlöv.

Min måffår han va me po bonakried

En episod från slaget vid Klågerup 1811.

Berättad av hans Pettersson, född i Vismarlöv 1839.

Min måffår han va me po bonakried. Å där va en såm hidde Annors Hanson. Å där kom husara ifrå Malme. Ådi hadde bårred ud stora posjoner me brännevin, di bar ud flere balor. Å di bårja å smälla å brännvined rände ud. Å Annors Hansen han la si å drittja. Å hina di flokta: Å husarana di sa te han. "Kom din satan," men han sa." Min sjel jag ska ha en sypp fust". Å där kom en kula i mongleven po han. Å han sajla all sin tid sin.

Detta var några historier, som har berättats i generationer.

M. 201.

Jöns Åkesson.

Stora Mölleberga.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

f. 1852. d. 1939.

Lantbrukaren Jöns Åkesson, Stora Mölleberga n:r 10, (F.1852) har lämnat följande relation om bondeupproret 1811 ("bonakried"), så som han hört det omtalas av sina förfäder.

Min farfar han var med ibland dem och han rymde och han gömde sig på en höghjälle i Greve och där låg han i flere dagar. Och de gick och sökte dem där de låg och stack med sablarna in i höet.

De hade ju samlat sig på Torup till att börja med. De var beklädda med liar och tjyvor och grepar och vad vapen de kunde få fatt i. Sen tågade de därifrån till Klågerup.

Och där gick order ifrån Torup till greve Mörnerska regementet i Malmö. Så skickade de bud dit om han ville skicka en tropp till Klågerup. Och de kommer till Klågerup. Och så var bönderna oroliga. Så säger Mörner om de ville lugna sig ~~och~~ avlägsna sig.

Och de hade brutit sig in i källarna på Klågerup och hade tömt vintunnorna. Så blev de drivna in till

1) Berättelsen återgives, för tydlighetens skull, på riksmål.

Folkminnen från Bara hd insamlade
av Ingemar Ingels 1923-24

Malmö. Där kom en ifrån en stallänga som hade skjutit en pistol på en husar så han föll av hästen. Och då började husararna skjuta skarpt på bönderna. Och sedan forslades de till Malmö och där blev ranneakning.

Det var några drängar som hade protesterat i Bara kyrka mot kungörelsen om utlottning till beväring. Och när prosten¹⁾ hade kommit ner av predikstolen så hade en dräng sagt: "Det är lögn allt vad prosten har läst opp." Då svarade prosten: "Du talar så att huvudet kan ryka av dig." Och det hade han anmält till kungens befallningshavande och han blev häktad och dömd till döden. Han het-
te Mårten.

Och prosten brukade själv prostgården och hade en gårdsdräng. Emellertid kom han ut en morgon och grälade på gårdsdrängen, han hade varit långsam och inte skött sig som han skulle. "Hade prosten sett vad jag har sett, så hade han inte sagt så mycket." - "Vad har du då sett?"²⁾ - "Jo jag har sett Mårten med huvudet under armen." - Och prosten blev vansinnig sedan.

1) Prosten Olof Borup, f. 1747, kyrkoherde i Bara och Mölleberga 1783, d. 1819. 2) Andra uppgiva, att det var själve prosten Borup som såg Mårten med huvudet under armen, varenda gång han trädde ut sedan det blivit mörkt.

En process mellan Skabersjö och Torup.

Di processa, Skabersjö goss å Torops-harren, om en skog som hiddor Bashjersbacken. Å den hadde i alla tider hörd te Skabersjö.

Å Toropsharren hadde mudad alla nämдемänner i Bara härad te å svarja ad di gick po Torops mark å ongor Torops kvista. Di hadde jor ifrå Torop i sina sko å grenar ifrå Torops skoga i sina hatta. Å då gick di i dinne skogen å sor, ad di gick po Torops jor å ongor Torops kvista.

De va tåll nämдемänner i häradet, men Knud Nelsen i Kabbarp ville enta va me å forsvarja si. (De va po sjuttan-hondratalet). Å då ble di andre förvanlade te elleva rö-brågeda studa, å di går där i skogen. Så sior di: "Här e ja, här e du, å här har vi Knud i Kabbarp?"

Från "Bondekrigets" dagar.

De va i lantvärnsetiden, å di lotta te värnpliktia. Å folket di sa, ad entan skolle di ud vår man, ellor åsse ingen.

Bondekriget ("Bonakriet") kalläs det skånska bonde-upproret år 1811, som utbröt på flera ställen i provinsen. Om detta får man ännu höra berättelser, och här meddelas några detaljer från upproret i trakten av Klågerup.

Folkminnen från Bara lid insamlade av
Ingemar Ingels 1921-22
Berättat av Bengt Jonsson Tågar

1)
 Å där va en prost i Bara. Å där va en dräng som
 2)
 hilde Mårten, Å han ble stusket imod prosten. Å där ble
 rättegång imod den drängen, Å han ble halshöggen ve Dalby.
 (Han va fydd i Nevitshög). Å vår inda gång prästen sin
 kom ud når de va mårret, så sto Mårten där me hoeded. ongor
 armen. (Skollärare Holmgren Å Nels Larsen i Lilla Mölle-
 barja di skolle köra te skolläraren i Bara. Å når di kör-
 de därifrå, Å kom ve prästa-trägären, så konne di ente få
 hästana forbi po villkór. Så vände di Å körde om Skam-
 3)
 marpe-gären).

De va 1810 ad Mårten ble halshöggen. Så 1811 kom
 4)
 bonakried. Å min mårmmor hon va ifrå Vinninge, 5)
 Å hon kom
 ihu ad hinger mor sa te na: "De e bäst du går opp po lof-
 6)
 ted Å tar nårr en toltre brö, så vi har nåd Å gi krismän-
 nen, om di skolle komma här forbi."

1) Prostens namn var Olof Borup. 2) "Blev stusket emot prosten". När där lottades till beväring i Bara kyrka, hade drängen Mårten Bengtsson uppträtt ohöviskt emot prosten Borup. Av folket blev han sedermera ansedd som en martyr. ~~En~~ sin avrättning hämnades han genom att visa sig för prosten ~~med~~ huvudet under armen. 3) I denna inskjutna berättelse omtalas, att spökeriet vid Bara prästgård verkade långt senare. Händelsen inträffade i slutet av 1800-talet. 4) Slaget vid Klågerup mellan bönderna och husarerna stod den 15 juli 1811. 5) By i Hyby socken. 6) Toltre - två å tre.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Ingemar Ingers
 Härad: Bara Adress: _____
 Socken: Hyby Berättat av: Ola Persson, Hyby
 Uppteckningsår: 1925-1926 Född år 1845 i _____

Ola Persson, Hyby (Träskmakare, f. 1845).

98

En sägen om Hyby gods. Hyby har ved jeneralsboställe, å imillom gåren å tjårken där e jeneralshaven. Där bode två generalor. Di två generalorna ble mårrdade i Hyby tjårka å två frökr ifrå klågorp. De va juladas maren. De e många Harrrens år sen. Di hadde öreved spetakel me fröknorna - di hadde gåd å hålt väl me däm å slutad åpp. Å därres far po Klågorp reste ti Råmm å klyffte syncornas forlåtelse for däm. Men tjårken va bannlyst i sju år. Ettor va di sa, så hålt di gudstjensten po E llebjer ongor tiden.¹⁾

Från Bondekriget (" Bonakried"- skånska bondeupproret 1811). Di va så fortryckta å adelsmän å prästor, så di jore uppor. Di

1) En liknande historia är lokaliserad till Höjby på Själland.

bärje po Toron, å så tåga di örifrå te Klågorp. Å di bar ud he- 99
 la örebalor 1) me brännevin ti däm. Men så lo di fyllad ta överhån. De stora slaged sto po Klågorpegåren, så ble di tana. Där

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 458 : 98.

Landskap: Skåne Upptecknat av: In-emar Ingers
 Härad: Bera Adress:
 Socken: Hyby Berättat av: Ola Persson, Hyby
 Uppteckningsår: 1925-1926 Född år 1845 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

X

kom Hörnors husarer å to rätt po däm. Alla di sām ble sårade så 99
 kall^ad, di fick lia himma. Men di sām va friska di ble förda ti
 Malmö å fick straff. Där va en där ble halshoggen, han hidde Mär-
 ten. Han va så pass storsk, så når di lidde han ud te svrättspläs-
 sen, så se han: Nu ska mitt blod rinna for fälked å mitt iarteblood
 anna inj i hällvete. Å här va en präst sām hidde Eriksen, han ble
 tynted å trådde allri sin fod po predikstolen mer.

1) Örebaljor, baljor med handtag. 2) ligga. - Drängen Märten
 Bengtsson, som blev halshuggen, blev i folkets föreställning en
 martyr. Det säges att han visade sig med huvudet under armen för
 prästerna i Hyby och Bera.

Skriv endast på denna sida!

X

Från bondekriget 1811.

Bonakried ejentelien, de bårja ve Torop. Men så konne di ente ble rektet samlade där, så kom di te Klågorp. De va ejentelien po toa, bynnorna di skolle ronera adeln. - Ja tjente hos Nels Svensen tätt ve Klågorp. Hanses mor hadde vad me i bonakried. De sto ve Klågorp, där hadde di slag. - Min far va me i bonakried. Han sad inje i tre vickor i Malme for ded. Han va ente udan pågastödinj, han fittj gå här han ville i fästninjen. Han hadde ente jort nåd, han va bårra me i lynjen.¹⁾

Där va en såm hidde Silvorbarj å råde åmm Toropa går. Han årna ud husarana, men de la si kängen storlien i-mod. Jo han måtte håppa ifrå Torop å fittj ente behåla ed.

Om kyrkoherde Grönberg i Hyby.

Ja jittj å leste for Grönbarren.²⁾ Den Grönbarren, de va en räli fan. Han va noga³⁾ å si å töjde me.⁴⁾ Näst den siste dan vi va hos han, så skolle vi ha pänja ti han, de sa han ifrå. Sämme hadde en rikatalor å sämma hadde en snes äjj⁵⁾ å sämma hadde en mark smör. Så fittj di itt lid-ed glas vin, alla glyttana.

1) Flocken. 2) N.M. Grönberg, f. 1801, kyrkoh. i Hyby 1833, d. 1880. 3) Snål. 4) Tiggde. 5) Ett tjog ägg.

Bevattat av f.d. kungaren
Karl Olofsson, kungah. i f. 1842
i Holmeja. Kungare i kungah. 1874-1912

Om "Bonakried" (Bondeupproret 1811).

Far å mor di tala om ed, bonakried. Här va en i Stanstorp di kalla Slommen, han gick i kjola all tid, han hadde ente böjsor. Han va så han va general. Di samla's alla stäns, di dro fram å tokk dom å ville ha dom i kried, så tokk di dom här di dro fram. Å där va många eprant å gemde si for ad di skolle sleppa å gå i kried.

Men så lo di fylled ta Övorhån ve Klågorp. Så bant husarana dom ihoppa ve hästa, så måtte di loffa bag ettor änna te Malme.

Om krogarna vid landsvägen mellan Malmö och Lund.

Når ja va påg, så va här många kru. Når di körde ifrå Malme så kom di te Säge fyat, å den krumannen han
2) jöv dom folla. Å når di kom te Kalinan, så sjång han dom
3) folla. Så körde di därifrå å kom te Hvilan, å den han
4) spilla dom folla. Så lant om länje kom di te Storapagra å han drack dom folla.

1) Överhand. 2) Ljög. 3) Vid Arlöv. Säges ha fått sitt namn därav, att "krumannen" (värden), när han såg någon som reste förbi utan att ta in, ropade till drängen: "Kall' ing han". Stället fick sedan heta Kallingshuset eller Kalinan. 4) Stora Uppåkra. Detta värdehus var det sista där rörelsen nedlades och kallas ännu "Jesjivaregåren".

Folkminnen från Bara hd insamlade
av Ingemar Jagers 1921-22.
Berättat av Hans Snerusson, Kabbarp.

174.

långt. Skulle vi gå och inte få,¹⁾ det vore ju så hånt. Det var förord till talan".

"Tack så väl å egna som mina kamraters vägnar. Jag har skyldighet att avlägga en tacksägelse som I oss tillägnat. Vi hava äran att bjuda Far och Mor i morgon att spisa midda samt dela några glada stunder bland oss". (Så e de ajö).

Å där va jille två da, bodde pingesda å annda. Ja de va de bästa jille man konne ha. <

Så tridde da pinges jick vi po rås.²⁾ De va en sajdor rätt.³⁾ Så jick vi ifrå ställe ti. ställe å spille-
mannen färre. Så va vi inge po ställen.

De va de roliaste jilled å de ble ente dyrt jille.

En episod från slaget vid Klågerup 1811.

Min måffår han va me po bonakried. Å där va en såm hidde Annors Hansen. Å där kom husara ifrå Malme. Å di hadde bårred ud stora posjonor me brännevin, di bar ud flere balor.⁴⁾ Å di bårja å smälla å brännevined rände ud. Å Annors Hansen han la si å drittja. Å hina di flokta; å husarana di sa te han: "Kom din satan", men han sa: "Min sjel

1) Försmädligt. 2) På rad. 3) "En sagder rätt", d. v.s. en självskriven rättighet. 4) Bal, pl. balor = balja.

Berättat av Hans Petersson 6. 1839
i Västmarlov

Nils Christerason.

Örup, Esarps socken.

Husägaren och arbetaren Nils Christerasson är född
1851 i Bommen i Mosssheddinge i Esarps socken; bor nu i
Örup i samma socken. Nils Christerassons berättelser äro
upptecknade den 12 augusti 1924. + i maj 1927.

Från bondekriget 1811.

Di skolle lätta te bevärning å di hadde jo en
stämman närre i Hyby skola.²⁾ Å där va två dränga å va åpste-
naria,³⁾ så arresterade di di å förde däm te Malme.

Så va där jo Bare präst å Hyby präst⁴⁾ å di skolle
fylja me dom ing te Malme å ta däm fria. Å di va falska
å jick i en annen gada te di Mörnorske husarana å kalla
däm ud te Klågorp. Å där hadde bynnorna ligged å drocked.
Å når di då fornamn kanonorna så ble di mer småcka.⁵⁾ Å di
ble jo varat, husarana. Så di ble arresterade, bynnorna,
alli hopp. Å där va di såm ente va rektet folla, di for-
söjte å rimma. Å där va itt tjarr di kalla Ystratjarr å

- 1) Där Klågerups område vidtager var fordom en
bom över vägen. Platsen däromkring kallas ännu Bommen.
2) Andra uppgiva att stämman blev hållen i Bara kyrka.
3) Uppstudsiga, sturska. 4) Kyrkoherdarna Borup i Bara och
Eriksson i Hyby. 5) Fogliga, lydiga (Samma ord som da. smuk)

Folkminnen från Bara Ld
insamlade 1923-24 av
Lijuan Peters